

Utrecht, 22 september 2023

Internetconsultatie Wet vrij en veilig onderwijs

Reactie Stichting School & Veiligheid

Inleiding

Stichting School & Veiligheid is het expertisecentrum op het gebied van sociale veiligheid in het funderend en middelbaar beroepsonderwijs. Zij ondersteunt scholen en mbo-instellingen bij het creëren van een veilige omgeving en een positief, inclusief schoolklimaat. Het werken aan sociale veiligheid draait op de eerste plaats om gerichte preventie en het adequaat handelen bij ongewenst gedrag (bijvoorbeeld bij incidenten, waar dit wetsvoorstel deels over gaat). Tegelijkertijd opereert een school of instelling vanuit gemeenschappelijk gedragen waarden die in alle lagen van de organisatie merkbaar dienen te zijn, in het bijzonder wanneer het inclusief leiderschap en het pedagogisch handelen van het onderwijspersoneel betreft.

School & Veiligheid is positief gestemd over de toenemende aandacht voor sociale veiligheid, zoals ook blijkt uit het onderhavige wetsvoorstel. Vanuit onze expertiserol reageren wij graag met een deskundige en constructieve blik op deze internetconsultatie. Deze nieuwe wet bevat volgens ons kansrijke voorstellen, al zijn er volgens ons ook enkele punten van zorg.

Uitbreiding jaarlijkse veiligheidsmonitor: personeelsleden

Meten is weten. Om goed veiligheidsbeleid te kunnen voeren is het nodig om scherp in beeld te hebben hoe de schoolgemeenschap de veiligheid ervaart. School & Veiligheid staat daarom in beginsel niet afwijzend tegenover de opname van personeelsleden in de veiligheidsmonitor. De gegevens die daaruit voortkomen, zullen echter sterk gekoppeld moeten worden aan (de evaluatie van) het veiligheidsbeleid. School & Veiligheid staat in het verlengde daarvan ook positief tegenover de opname van de evaluatie van het veiligheidsbeleid als algemeen informatierecht van de medezeggenschapsraad. Deze raad bestaat immers voor een deel uit personeelsleden en uit recent onderzoek blijkt dat het personeel niet altijd op de hoogte is van de aanwezigheid van een veiligheidsplan op hun school. ¹ Dit laatste blijkt uit de landelijke veiligheidsmonitor 2021-2022. ² De voorgestelde wijzigingen hebben een mogelijk positief effect op die bekendheid en op de kwaliteit van het veiligheidsbeleid als geheel.

Registratieplicht veiligheidsincidenten & meldplicht ernstige veiligheidsincidenten

School & Veiligheid staat positief tegenover de registratieplicht van veiligheidsincidenten. Door het systematisch in kaart brengen van deze veiligheidsincidenten, kan een bevoegd gezag lering trekken uit mogelijke patronen. De evaluatie van het veiligheidsbeleid moet gekoppeld worden aan de gegevens die beschikbaar komen uit deze registratieplicht. Ons beeld is overigens dat een groot deel van de scholen dit reeds doet.

---

¹ Kamerstukken II 2022/23, 29240, nr. 133.

² *Veilig op school 2023*, p. 32-33.

School & Veiligheid plaatst daarentegen vraagtekens bij de specifieke meldplicht ten opzichte van ernstige veiligheidsincidenten. De ervaring van ons calamiteitenteam leert ons dat schoolleiders bij dergelijke incidenten op de eerste plaats behoefte hebben aan ondersteuning. De vraag is dan ook of een meldplicht bijdraagt aan een vermindering van ernstige veiligheidsincidenten op scholen en wat het beoogd effect is van deze verplichting. Op ons komt deze maatregel daarom over als niet helpend voor de schoolpraktijk.

Als het doel is om de veiligheid te verbeteren, dan is het effectiever om in te zetten op preventieve maatregelen en niet op het achteraf melden of mogelijke repressieve maatregelen die daaruit voortkomen. Voor de curatieve ondersteuning van ernstige incidenten kunnen scholen reeds een beroep doen op de calamiteitenadviseurs van School & Veiligheid.

Uitbreiding meld- en overlegplicht zedenmisdriven: seksuele intimidatie

Iedereen wil dat leerlingen veilig zijn en niet te maken krijgen met ongewenst en ongepast gedrag. En we erkennen ten eerste dat seksueel grensoverschrijdend gedrag in het algemeen, en seksuele intimidatie in het bijzonder, een onderwerp is dat brede aandacht verdient.

Toch willen we bij deze uitbreiding van de wet een belangrijke kanttekening plaatsen. Als het gaat om seksuele intimidatie dan blijft dat een grijs gebied waar verkramping op de loer ligt. Die verkramping nemen wij momenteel ook waar in de onderwijspraktijk en in de ondersteuningsvragen die ons bereiken. Een personeelslid dat een leerling of mbo-student een 'aai over de bol' geeft (een fysieke aanraking) kan zijn handeling anders bedoeld hebben dan het personeelslid die de aanraking waarnam. Dit grijze gebied vraagt van scholen en instellingen om tot een zeer duidelijk professioneel normenkader te komen waarbinnen zij opereren: wat beschouwen zij als gewenste en ongewenste omgangsvormen? Wanneer loopt een warme, informele band over in iets onwenselijks? Indien dit laatste niet helder genoeg is, kan dit juist de gevoelens van onzekerheid of onveiligheid onder personeelsleden vergroten. De gewetensvragen onder personeelsleden of een waarneming gemeld zou moeten worden of dat een reeds gedane uiting of gedraging wel 'door de beugel kon', kunnen mogelijk opspelen en in het slechtste geval verlamdend werken. Daarbij kan de angst gaan leven dat gedane gedragingen of uitingen gemeld zijn door een collega-personeelslid. Iets dat eveneens het gevoel van onveiligheid onder personeel kan versterken

Stichting School & Veiligheid vraagt in deze complexiteit om extra aandacht voor het pedagogisch vakmanschap van personeelsleden en een stevige inzet op het vergroten van een veilige cultuur. Hierbij moet aandacht zijn voor het professioneel en integer vormgeven van de pedagogische relatie met leerlingen. Er moet ruimte komen voor het onderwijs om tijd te nemen voor professionalisering en reflectie op dat gebied. Het vakmanschap komt tot uiting wanneer onderwijsprofessionals het professionele midden weten te vinden tussen bagatelliseren en overreageren. Bagatelliseren kan zich uiten in het wegwuiven van specifiek ongewenst gedrag of *victim blaming*. Dit terwijl de angst voor bagatelliseren kan uitmonden in overreageren: in het direct grijpen naar stevige maatregelen, zoals het op non-actief stellen van een personeelslid. Het samen vinden van dat professionele midden vraagt om een open en reflectieve schoolcultuur waarin actief wordt nagedacht over de vraag welke omgangsvormen gewenst en ongewenst zijn. Anders ben je onbedoeld een onveilige cultuur onder personeelsleden aan het voeren.

Versterking klachtenstelsel

School & Veiligheid staat positief tegenover het voorstel om een interne en externe vertrouwenspersoon te verplichten. Hierbij is het goed om de rol en taken van de vertrouwenspersoon in de wet vast te leggen. Het voorstel om de aanwijzing van de vertrouwenspersoon onder de instemmingsbevoegdheid te laten vallen van de medezeggenschapsraad, zien wij als welkome aanvulling op het bestaande geheel van *checks and balances*. Het voorstel dat de vertrouwenspersoon geen deel mag uitmaken (of in de laatste vijf jaar deel heeft uitgemaakt) van het schoolbestuur of de schoolleiding, onderschrijven wij in dit verband. Wel uiten wij onze zorgen over de arbeidsrechtelijke positie van de externe vertrouwenspersoon. De externe vertrouwenspersoon dient volgens ons onafhankelijk te zijn van het bevoegd gezag en hiermee geen arbeidsrelatie te hebben. Dit wetsvoorstel laat deze ruimte open.

Daarbij is de professionalisering van vertrouwenspersonen een punt van zorg. De bijgevoegde Memorie van Toelichting op dit wetsvoorstel beschrijft in onze ogen terecht een stevig pakket aan kennis en vaardigheden waarover een vertrouwenspersoon dient te beschikken. School & Veiligheid spreekt daarom haar voorkeur uit om deskundigheidsbevordering op te nemen in het wettelijke takenpakket van de vertrouwenspersoon. Deze professionalisering zal volgens ons ingestoken moeten worden op de onderwijscontext en het bijbehorende juridische kader, en zal niet zozeer verbonden moeten zijn met een landelijk stelsel aan accreditaties of certificaten, met name wanneer het gaat om de interne vertrouwenspersoon.

De verplichte aansluiting bij een landelijke klachtencommissie beschouwt School & Veiligheid eveneens als een logische professionaliseringsslag, evenals het voorstel om de oordelen van deze commissies juridisch bindend te maken. Wij steunen deze voorstellen dan ook van harte.